

“Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim, fan, innovatsiya va ilmiy tadqiqotlarning salmoqli natijalari: muammo va yechimlar” mavzusida Respublika ilmiy anjuman to’plam materiallari 2024-yil 19-aprel kun.

VOLONTYORLIKNING JAMIYAT FAROVONLIGIGA TA’SIRI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Xushnazarova Ma’mura Nodirovna
Qo‘qon davlat pedagogika instituti,
pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori(PhD), dotsent
ORCID: 0000-0001-8643-7729

Annotatsiya: Ushbu maqola talabalar volontyorligining jamiyat farovonligiga ta’siri, muammolarni hal qilish hamda unga potentsial yechimlar taklif etadi. U jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun volontyorlarning sa’y-harakatlaridan foydalanish bo‘yicha qimmatli adabiyotlarni va tushunchalarni o‘rganilgan va tahlil etilgan.

Kalit so‘zlar: volontyorlik, jamiyat, farovonlik, ta’sir, muammolar, yechimlar, rivojlanish, barqarorlik, ishtirok

ВЛИЯНИЕ ВОЛОНТЕРСТВА НА БЛАГОПОЛУЧИЕ ОБЩЕСТВА: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ

Хушназарова Маъмура Нодировна - Кокандский государственный педагогический институт, доктор философии в педагогических науках (PhD),
доцент
тел.: +998905561700 e-mail:xushnazarovamamura@kspi.uz
ORCID: 0000-0001-8643-7729

Аннотация: В этой статье рассматривается влияние студенческого волонтерства на благополучие общества, проблемы и предлагаются потенциальные решения. Изучена и проанализирована ценная литература и концепции использования усилий волонтеров для устойчивого развития общества.

Ключевые слова: волонтерство, сообщество, благополучие, воздействие, проблемы, решения, развитие, устойчивость, участие.

THE IMPACT OF VOLUNTEERISM ON COMMUNITY WELL-BEING: PROBLEMS AND SOLUTIONS

Khushnazarova Mamura Nodirovna - Kokand state pedagogical institute,
PhD in pedagogical sciences, associate professor
ph.: +998905561700 e-mail:xushnazarovamamura@kspi.uz
ORCID: 0000-0001-8643-7729

Annotation: This article examines the impact of student volunteerism on community well-being, challenges, and offers potential solutions. It has been studied and analyzed the valuable literature and concepts on using the efforts of volunteers for the sustainable development of society.

Key words: volunteering, community, well-being, impact, challenges, solutions, development, sustainability, participation

KIRISH

Volontyorlik uzoq vaqtdan beri jamiyat farovonligi va ijtimoiy hamjihatlikni mustahkamlashning muhim tarkibiy qismi sifatida tan olingan. Volontyorlik harakati nafaqat xizmatni oluvchilarga foyda keltiradi, balki volontyorlarning hayotini ham boyitadi. Biroq, ko‘plab afzalliklariga qaramay, volontyorlik jamiyat farovonligiga potentsial ta’siriga

“Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim, fan, innovatsiya va ilmiy tadqiqotlarning salmoqli natijalari: muammo va yechimlar” mavzusida Respublika ilmiy anjuman to’plam materiallari 2024-yil 19-aprel kun.

to’sqinlik qiladigan turli muammolarga duch keladi. Ushbu maqola volontyorlikning jamiyat farovonligiga ko’p qirrali ta’sirini o’rganish, volontyorlik tashabbuslarida duch keladigan muammolarni aniqlash va ushbu muammolarni hal qilish uchun samarali yechimlarni taklif qilishga qaratilgan.

Volontyorlik faoliyati to’g’risidagi O’zbekiston Respublikasining qonuni Qonunchilik palatasi tomonidan 2019 yil 6 noyabrda qabul qilingan, Senat tomondan 2019 yil 30 noyabrda ma’qullangan.[1] Volontyorlik faoliyati jamiyatning rivojlanishida yildan-yilga katta ahamiyat kasb etmoqda va ilmiy-tadqiqot ishlarining yo’nalishi sifatida qaralmoqda. Ushbu masalaga pedagogik-kontseptual jihatdan yondoshgan holda o’rganish muhim masalalardan biri hisoblanadi.

Volontyor — (o’zbekcha — ko’ngilli) — o’z xohishi bilan vaqti va mehnatini biror-bir jamoat ishiga, hech qanday manfaatsiz ixtiyoriy taklif etadigan shaxs yoki guruh. Bu ish bilan shug’ullanish jarayoni volontyorlik deb yuritiladi. Ko’pgina volontyorlar tibbiyot, ta’lim yoki favqulodda vaziyatlarda qutqaruv kabi sohalarda maxsus o’qitilgan. Boshqalar esa kerak bo’lganda, masalan, tabiiy ofatga javob sifatida xizmat qiladi. [2]

1-rasm. Volontyorlik uchun illyustrativ foto

So’nggi yillarda volontyorlik tushunchasi an’anaviy xizmat shakllaridan tashqariga chiqib, mahalliy hamjamiyat loyihalaridan tortib xalqaro gumanitar sa’y-harakatlarga bo’lgan keng ko’lamli faoliyatni qamrab oldi. Shunday qilib, volontyorlik dinamikasi va uning jamiyat farovonligiga ta’sirini tushunish uning ijobiy ta’sirini maksimal darajada oshirish uchun strategiyalarni ishlab chiqishda juda muhimdir. Volontyorlik samaradorligiga to’sqinlik qilayotgan to’siqlarni o’rganib, ushbu tadqiqot volontyorlar tashabbuslari natijalarini yaxshilash va jamiyatning barqaror rivojlanishini rag’batlantirish uchun amaliy tavsiyalar berishga harakat qilinadi.

Mavjud adabiyotlar, empirik tadqiqotlar va amaliy tadqiqotlarni chuqur tahlil qilish orqali ushbu maqola volontyorlikning murakkabliklarini va uning jamiyat farovonligiga ta’sirini yoritishga harakat qiladi. Natijada, ushbu maqola orqali jamiyatlarda ijobiy o’zgarishlar va ijtimoiy taraqqiyot uchun katalizator sifatida volontyorlikni rivojlantirishga hissa qo’shishga qaratilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Volontyorlik jamiyat farovonligi sohasiga qiziqish ortib borayotgan mavzu bo’lib, ko’plab tadqiqotlar uning ko’p qirrali ta’sirini o’rganadi. Tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, volontyorlik jamiyat farovonligining turli yo’nalishlarini, jumladan, ijtimoiy hamjihatlikni, individual qoniqishni va umumiy jamiyat hayotiyligini oshirishda muhim rol o’ynaydi.

Volontyorlikning jamiyat farovonligiga ta’sirining asosiy jihatlaridan biri uning ijtimoiy hamjihatlikka qo’shgan hissasidir. Olimlar tomonidan o’tkazilgan tadqiqot shuni ko’rsatdiki, volontyorlik darajasi yuqori bo’lgan jamoalar aholi o’rtasida ishonch va ijtimoiy kapitalning yuqori darajalarini namoyon qiladi. [3] Bu shuni ko’rsatadiki, volontyorlik jamiyat farovonligining muhim tarkibiy qismlari bo’lgan kuchli shaxslararo munosabatlar va vataparvarlik tuyg’usini kuchaytiradi.

Bundan tashqari, volontyorlik shaxsiy rivojlanish va ruhiy salomatlik bilan bog’liq. Omoto va Snayderlar tomonidan olib borilgan meta-tahlil shuni ko’rsatdiki, volontyorlar faoliyati bilan shug’ullanadigan odamlar hayotdan qoniqish darajasi yuqori va depressiya darajasi pastroq bo’lishi kuzatilgan. Bu shuni ko’rsatadiki, volontyorlik nafaqat jamiyatga foyda keltiradi, balki volontyorlarning o’zlari ham hayotiy farovonligini oshiradi. [4]

Biroq, volontyorlikning jamiyat farovonligiga ta’siri o’z muammolaridan holi emas. Umumiy muammolardan biri vaqt o’tishi bilan volontyorlarning sa’y-harakatlarini davom ettirishdagi qiyinchilikdir. Fisher, Gwenithlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko’rsatdiki, volontyorlar uchun resurslarning cheklanganligi, beqarorlik va volontyorlarni boshqarishdagi noqulayliklar jamiyat farovonligi uchun uzoq muddatli foydasiga putur etkazishi mumkin. [5] Ushbu muammolarni hal qilish volontyorlarni yollash, o’qitish va saqlab qolish uchun samarali strategiyalarni amalga oshirishni talab qiladi.

Bundan tashqari, turli demografik guruhlardagi volontyorlar ishtirokidagi nomutanosibliklar volontyorlikning jamiyat farovonligiga ta’sirini maksimal darajada oshirish uchun yana bir qiyinchilik tug’diradi. Tadqiqotlar shuni ko’rsatdiki, keksalar va marginal guruhlar kabi ba’zi populyatsiyalar volontyorlik uchun to’siqlarga duch kelishi mumkin, bu esa volontyorlik tashabbuslarining inklyuzivligi va samaradorligini cheklaydi. [6]

Volontyorlik turli ijtimoiy muammolarni hal qilish va yechimlarni taklif qilish orqali ijtimoiy farovonlikni oshirishda hal qiluvchi rol o’ynaydi. Volontyorlikning ijtimoiy farovonlikka ta’siri va yuzaga kelishi mumkin bo’lgan muammolar va yechimlarga oid ba’zi asosiy fikrlar:

1. Yoshlar jamoasi ishtiroki: Volontyorlik odamlarni umumiy maqsadlar uchun birlashtirib, jamiyatning ishtiroki va birdamligini rivojlantiradi. Bu ijtimoiy rishtalarni mustahkamlaydi va jamoalarda daxldorlik va mas’uliyat hissini rivojlantiradi.

2. Ijtimoiy muammolarni hal qilish: Volontyorlar ko’pincha qashshoqlik, uysizlik, ta’lim sohasidagi tengsizlik, atrof-muhitni muhofaza qilish va sog’liqni saqlash xizmatlaridan foydalanish kabi dolzarb ijtimoiy muammolarni hal qilishga hissa qo’shadilar. Ular o’z sa’y-harakatlari bilan aholining zaif qatlamlarini qo’llab-quvvatlash va resurslar bilan ta’minlaydi, umumiy ijtimoiy farovonlikka hissa qo’shadi.

3. Potentsialni oshirish: Volontyorlik malaka oshirish, ta’lim olish va imkoniyatlarni kengaytirish orqali shaxslar va jamoalarning salohiyatini oshirishga yordam beradi. Volontyorlar nafaqat o’z vaqtlari va tajribasini taklif qilishadi, balki benefitsiarlar orasida o’rganish va o’sishni osonlashtiradilar.

4. Fuqarolik ishtirokini targ’ib qilish: Volontyorlik fuqarolarning ishtirokini va faol fuqarolikni rag’batlantiradi, bu orqali shaxslarga o’z jamiyatlarini shakllantirishda faol rol o’ynashga imkon beradi. U marginal guruhlariga ovoz berish va ularning huquqlarini himoya qilish orqali demokratiya, ijtimoiy adolat va inklyuzivlikni targ’ib qiladi. [7]

Muammolar va yechimlar:

1. Resurslarning cheklanganligi: Volontyorlikning muammolaridan biri cheklangan resurslar, jumladan, moliyalashtirish, ishchi kuchi va infratuzilma. Buni hal qilish uchun davlat, notijorat tashkilotlari va xususiy sektorlar o’rtasida resurslardan foydalanish va volontyorlar tashabbuslarini qo’llab-quvvatlash uchun hamkorlikni yo’lga qo’yish mumkin.

2. Barqarorlik: Volontyorlar loyihalari va tashabbuslarining barqarorligini ta’minlash qiyin bo’lishi mumkin. Uzoq muddatli strategiyalarni ishlab chiqish, aniq maqsad va vazifalarni belgilash va jamiyat mulkini rivojlantirish volontyorlarning qisqa muddatli sa’y-harakatlarini qo’llab-quvvatlash uchun muhim ahamiyatga ega.

3. Volontyorlarni boshqarish: Volontyorlarni samarali boshqarish volontyorlar dasturlarining muvaffaqiyati uchun juda muhimdir. Volontyorlarga tegishli ta’lim, nazorat va qo’llab-quvvatlashni ta’minlash, shuningdek, ularning hissalarini tan olish ularning ta’siri va qoniqishini maksimal darajada oshirishga yordam beradi.

4. Ogohlik va faollik: Volontyorlikning ahamiyati haqida xabardorlikni oshirish va ko’proq odamlarni ishtirok etishga undash qiyin bo’lishi mumkin. Ta’lim kampaniyalari, targ’ibot dasturlari va volontyorlikni rag’batlantirish odamlarning keng doirasini jalb qilish va jamiyatda volontyorlik madaniyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Umuman olganda, volontyorlik turli muammolarni hal qilish va jamoalarning imkoniyatlarini kengaytirish orqali ijtimoiy farovonlikni rag’batlantirishda muhim rol o’ynaydi. Muammolarni hal qilish va yechimlarni amalga oshirish orqali volontyorlar tashabbuslari jamiyatga ijobiy ta’sir ko’rsatishda davom etishi mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo’lsak, volontyorlik jamiyat farovonligini oshirish uchun katta salohiyatga ega bo’lsa-da, u bilan bog’liq muammolarni hal qilish va samarali yechimlarni amalga oshirish uning ta’sirini maksimal darajada oshirish uchun juda muhimdir. Ijtimoiy birdamlikni, individual qoniqishni va inklyuzivlikni rag’batlantirish orqali volontyorlik barqaror va gullab-yashnayotgan jamoalarni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

NATIJAR VA MUHOKAMA

2024 yil 1 yanvardan boshlab respublika va mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlari tomonidan budjetdan tashqari mablag’lar hisobidan har yili Qoraqalpog’iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri bo’yicha har bir hududdagi 5 ta eng yaxshi volontyorlik loyihalarini amalga oshirish uchun har bir loyihaga bazaviy hisoblash miqdorining 200 baravarigacha miqdorda mablag’ ajratish amaliyoti joriy qilinadi.

Bunda, har yili volontyorlar ishtirokida o’tkaziladigan yirik tadbirlar to’g’risidagi ma’lumotlar volontyor.uz elektron platformasiga joylashtirib boriladi va tadbirlarda ishtirok etadigan volontyorlarni platforma orqali elektron ro’yxatga olish tizimi yo’lga qo’yiladi. [8]

«Volontyorlik» deganda ko’ngilli bo’lib jamoat ishlarida qatnashish nazarda tutiladi. Boshqacha aytganda, volontyorlar o’zining shaxsiy manfaatidan tashqariga chiqib, jamiyatdagi muammolarni hal qilishga ko’maklashadi. Juda ko’p hollarda buni noto’g’ri talqin qilishadi va majburiy faoliyat turi sifatida talqin qilinadi. O’zbekistonda majburiy-ixtiyoriy volontyorlik asosan umumxalq bayramlarida hashar shaklida tashkil etiladi. Hozirgi paytda yoshlar ko’ngilli bo’lib ma’lum joyda o’z fuqarolik pozitsiyasini ko’rsatishdan qochishga harakat qilishadi. Nega shunday? Chunki bu yo’nalishning mohiyati to’liq anglashilmagan. Natijada, tushuncha noto’g’ri shakllangan va yoshlarga ham shu taxlitda singdirilgan.

Harvard Tibbiyot maktabi tadqiqotchisi Jamshid Jambulov: — AQSh maktablaridan birida o’qib yurgan paytimda volontyorlik dasturlariga qatnashganman. Darslardan keyin kambag’allarga ovqat, kiyim-kechak tarqatish, atrof-muhit tozaligiga ko’maklashish kabi ishlarni bajarganmiz. Misol uchun, har hafta kambag’allar uyiga borib, kiyim tarqatish, taom tayyorlash, tozalik ishlarini olib borishda yordamlashardik. Shu tariqa volontyorlik soatlari hisoblab borilardi. Yig’ilgan miqdorga qarab mukofot belgilanadi (oltin, kumush, bronza medal). Oq uy qoshida Milliy va jamoatchilik xizmati bor. Shu tashkilot volontyorlarni rag’batlantirish uchun prezidentning volontyorlik xizmati mukofotini berishda vakillik organi hisoblanadi. Jamoat ishlarida faollik ko’rsatganlarga alohida e’tibor berishdan maqsad

“Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim, fan, innovatsiya va ilmiy tadqiqotlarning salmoqli natijalari: muammo va yechimlar” mavzusida Respublika ilmiy anjuman to’plam materiallari 2024-yil 19-aprel kun.

yoshlarda jamiyatga daxldorlik hissini uyg’otishdir. Volontyorlikning yana bir ahamiyatli tomoni shundaki, oliy o’quv yurtiga hujjat topshirayotganda yoki ishga kirishda bu alohida hisobga olinadi.

Volontyorlikning foydali jihatlari:

1. Mahalliy hamjihatlikni qaror toptiradi, odamlar orasida do’stona munosabatlarni shakllantiradi.

2. Ko’ngilli bo’lib jamoat ishlarida qatnashish boqimandalik kayfiyatini yo’qotishga yordam beradi

3. Volontyorlik jamoatchilik nazorati tizimini mustahkam bo’g’inga aylantiradi
Umumiy qilib aytganda, volontyorlik inson resurslarini to’g’ri tomonga yo’naltira oladi. Uning quyidagi afzalliklari bor:

- qo’shimcha inson resurslari;
- xarajatlarni iqtisod qilish;
- tashkilot nufuzini oshirish;
- yangi tajriba, bilim, g’oyalarga ega bo’lish.

YUNISEFning Yu-Report xalqaro yoshlar loyihasi rahbari Jamila Nurjanova: — Nega bizda volontyorlik qilishni unchalik xohlashmaydi? Buning sababi, fikrimcha, volontyorlik mohiyatini yetarlicha tushunmaslik va ayrim sabablarga ko’ra, jamiyatimizda biroz salbiy ko’rinishga kelib qolganidir. Volontyorlik deganda, majburiyat yoki borib «massovka» qilib berish tushuniladi. Shunday fikr bor: «Ishim, o’qishim bor, uyda buni qilishim kerak. Yelkamga yana bitta toshni olib nima qilaman». Aslini olganda, volontyorlikka yuk sifatida qarash – xato. Unga imkoniyatlar nazaridan boqish darkor. [9]

Volontyorlikning uchta eng muhim afzalliklari

1. Networking. Oddiy qilib aytganda, yangi odamlar, tanishuvlar va yon atrofdagi doirangiz kengayishi. Kundalik hayotimizda o’zimizning kichik «kontakt jamiyat»imiz shakllanadi va undan uzoqqa chiqib ketishingiz imkoniyati juda past. Qanchalik ko’p volontyorlikda faol bo’lsangiz, shunchalik ko’proq insonlar bilan uchrashish va turli soxalarga kirib borish imkoniyatini qo’lga kiritasiz. Balki, aynan volontyorlik ortidan bo’lgan tanishuv hayotingizga keskin burilish yasashi, eng qadrlil insonlarni tuhfa qilishi yoki muhim yutuqlarga ega bo’lishga turtki bo’lar.

2. Shaxsiy o’sish. Auditoriyada o’qitilmaydigan tajriba, ko’nikma va bilimlarni qo’lga kirita olasiz. Bu insonlar bilan muloqot qilish, omma oldida chiqish qilish, notiqlik mahoratini oshirish imkoniyatini beradi. O’z volontyorlik jamoamdagilarga hamisha aytaman: «Volontyorlik qilish bu katta hayot oldidan kichkina repetitsiyalardir. Qanchalik ko’proq repetitsiya qilsangiz, shunchalik kuchliroq bo’lib, katta hayot sahnasiga kirib borasizlar. Volontyorlik bu kelajak tomon yo’naltirilgan tuganmas investitsiyadir».

3. Hayotda ijobiy o’zgarishlarga sababchi bo’lish, ya’ni biron narsaning ustida ishlab, natijasidan zavq olish – bu juda muhim tajriba. O’zini jamiyatga kerakli his qilish, kimgadir yordam bera olish.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, volontyorlik jamiyat farovonligiga sezilarli ta’sir ko’rsatadi, bu esa ijtimoiy hamjihatlikni, individual qoniqishni va chidamlilikni rivojlantirishga yordam beradi. Biroq, ko’ngillilarning moliyalashtirish, ishchi kuchi, infratuzilma, ishtirok etishdagi nomutanosiblik kabi muammolarni hal qilish kerak. Yechimlar orasida samarali ishga yollash strategiyalarini amalga oshirish, ko’ngillilarga tegishli yordam va treninglar berish hamda inklyuzivlikni targ’ib qilish kiradi. Ushbu muammolarni tan olish va hal qilish orqali jamoalar volontyorlikning ijobiy ta’sirini maksimal darajada oshirishi mumkin, natijada yanada jonli va qiyinchiliklarga bardoshli intiliuvchan jamiyatlarga olib keladi. Kelajakdagi

tadqiqotlar volontyorlik tadbirlarining jamiyat farovonligiga uzoq muddatli ta’sirini baholash uchun aniq tadqiqotlarga e’tibor qaratishi kerak.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. O‘zbekiston Respublikasining 02.12.2019 yildagi "Volontyorlik faoliyati to‘g‘risida" gi O‘RQ-585-son Qonuni, web manzil:(<https://lex.uz/docs/-4623999>)
2. <https://grantgo.uz/blog/volontyorlik-faoliyati-va-uning-foydalari>
3. Putnam, Robert D. Bowling alone: The collapse and revival of American community. Simon and schuster, 2000.
4. Omoto, Allen M., and Mark Snyder. "Basic research in action: Volunteerism and society's response to AIDS." *Personality and social psychology Bulletin* 16.1 (1990): 152-165.
5. Fisher, Gwenith G., et al. "Cognitive functioning, aging, and work: A review and recommendations for research and practice." *Journal of occupational health psychology* 22.3 (2017): 314.
6. Rutherford, Alasdair, et al. "Volunteering for All: national framework-literature review." (2019).
7. Nodirovna, Khushnazarova Mamura. "THE IMPORTANCE OF PERSONAL MOTIVATION IN STUDENT VOLUNTEERING." *Open Access Repository* 9.12 (2023): 1-8.
8. <https://kun.uz/uz/60738117> Volontyorlik loyihalarini amalga oshirish uchun mablag‘ ajratish boshlanadi
9. Muhabbat Ma'mirova "Volontyorlik majburiyatmi yoki imkoniyatlar eshigi? Jamiyat volontyorlikdan qanday foyda ko‘radi?" online maqola.11.08.2019. (web manzil: <https://kun.uz/uz/73094896>)
10. Xushnazarova, M. “OLIIY TA’LIM TALABALARI ORASIDA VOLONTYORLIKNING MIKRO DARAJADAGI OMILLARIGA E’TIBOR QARATISH”. *MODELS AND METHODS IN MODERN SCIENCE*, vol. 2, no. 12, Zenodo, December 4, 2023, pp. 168–73, doi:10.5281/zenodo.10253647.
11. Хушназарова, Маъмура. "VOLONTYORLIK FAOLIYATINIG IJTIMOIIY-PEDAGOGIK MUAMMOLARI." *Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences*. 3.12/2 (2023).
12. Расулов, Эркин, and Мамура Хушназарова. "Talabalarning intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishda talaba portfoliosini muhim o‘rni." *Современные тенденции инновационного развития науки и образования в глобальном мире* 1.4 (2022).
13. Khushnazarova, M. N., and E. M. Rasulov. "EFFECTIVE ASPECTS OF APPLYING METACOGNITIVE METHODS TO UNIVERSITY STUDENTS." (2023).
14. qizi Rasulova, Dilafruzxon Sharobiddin. "INGLIZ TILINI O‘RGANISH MOTIVATSIYASINI OSHIRISHDAGI INTERFAOL TA’LIM USULLARINING AHAMIYATI." *Innovative Development in Educational Activities* 2.15 (2023): 76-81.
15. Rasulov, Erkin Madraimovich. "ELEKTRON PORTFOLIO TALABANING KASBIY VA IJODIY FAOLIYATLARINI RIVOJLANTIRISH VOSITASI SIFATIDA." *Innovative Development in Educational Activities* 2.13 (2023): 41-46.
16. Умарова, М. М. "Maktabgacha ta’lim tashkilotida pedagog-tarbiyachilar faoliyatini tashkil etishning pedagogik masalalari." *Современные тенденции инновационного развития науки и образования в глобальном мире* 1.4 (2022).

“Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim, fan, innovatsiya va ilmiy tadqiqotlarning salmoqli natijalari: muammo va yechimlar” mavzusida Respublika ilmiy anjuman to’plam materiallari 2024-yil 19-aprel kun.

17. Khushnazarova Mamura Nodirovna, "VOLUNTEERING AS A FORM OF SOCIAL PROTECTION", GALAXY INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (GIIRJ)ISSN (E): 2347-6915, Vol. 11, Issue 11, November (2023)

18. Xushnazarova Ma’mura Nodirovna, "Oliy ta’lim talabalari orasida volontyorlikning mikro darajadagi omillariga e’tibor qaratish", Scientific Bulletin of NamSU-Научный вестник НамГУ-NamDU ilmiy axborotnomasi–2023-yil_12-son